

MEIE VÄÄRTUSED

Sisukord

Eellugu.....	3
Meie väärtus on meie inimesed.....	6
Meie väärtus on meie tegevused.....	9
Meie väärtus on meie maja.....	13
Kokkuvõte.....	18
Lisa 1. Muuseumi Miia-Milla-Manda haridusprogrammide valik 2011/2012 õppeaastal...	19
Lisa 2. Haridusprogrammi „Väikesed sõprusesõlmed“ kirjeldus.....	25
Lisa 3. Valik toimunud perehommikute loenguteemasid.....	29
Lisa 4. Valik ekspositsioonitekste.....	30

EELLUGU

Mis on Muuseum Miia-Milla-Manda?

Muuseum Miia-Milla-Manda avas oma ukseid 25. sept. 2009. a.

Tegemist on Tallinna Linnamuuseumi filiaaliga, mis on suunatud eeskätt 3-11-aastaste lastega peredele.

Meie muuseumi eripäraks võib pidada lapsesõbralikku mängulist ekspositsiooni. Mängu kaudu saab laps märkamatu omandada teadmisi väärtustest. Meie muuseumi esimene ekspositsioon räägib teemal "Sõprus". Edaspidi on plaanis ekspositsiooni uuendada ja ka teisi sarnaseid üldnimikke väärtusi käsitleda. Lapsevanema ning õpetaja jaoks on meie muuseumi ekspositsioon heaks metoodiliseks vahendiks ning inspireerivaks keskkonnaks, arendamiseks lapses eluterveid väärtushinnanguid, sotsiaalseid oskusi ning kultuurihuvi. Selle juures on abiks ka professionaalsed muuseumipedagoogid.

Meie muuseum on ideaalne koht, kus teha päris esimest tutvust põneva muuseumimaailmaga. Siin on vabadust pea kõike katsuda, kõigega mängida, valjemat häältkki teha, tunda ennast turvaliselt ja koduselt. Kui sõna "muuseum" seostub kohe alguses millegi väga toredaga, on lootust meie külastajat ehk hilisemaski elus muuseumides kohata.

Nimelugu

Kohe alguses oli selge, et nagu muuseum ise, nii peab ka muuseumi nimi olema eriline, lõbus, lastepärane, mänguline ja huvitekitav. Sellise nime leidmine ei ole lihtne. Seda võib võrrelda lapsele nimepanekuga. Vanemate jaoks on nimepanek väga vastutusrikas ettevõtmine. Nad muretsevad, kas laps on ikka oma nime nagu või vastupidi – kas nimi on lapse nagu? Kas laps on valmis seda nime elu lõpuni kandma? Muuseumile otsiti nime üsna kaua. Leitud sai see nimi raamaturiiulist. Nimi Miia-Milla-Manda on pärit lasteraamatust, mis ilmus esmakordselt eestikeelsena 1936. aastal. Samal aastal alustati juhtumisi ka meie maja ehitamist. Miia-Milla-Manda on selles loos väike uudishimulik, sõbralik ja abivalmis laps, kes võtab koos sõpradega kõiksugu toredaid asju ette. See on justkui meie külastaja võrdpilt. Meie majja on sellised lapsed teretunud ning samamoodi on meie majja oodatud kõik, kes on kunagi ise lapsed olnud. Olgu see kui ammu tahes. Vahel on küsitud, kas meil poistele ka midagi pakkuda on - see ju tüdruku nimega muuseum. Siis oleme vastanud, et muidugi on poisid meie majja teretunud. Laevadel on ju ka enamasti ilusad naiste nimed, aga ega see ei tähenda veel, et laevameeskond naistest koosneb. Pigem ikka vastupidi! Lisaks on Miia-Milla-Manda nimes tunda samasugust hubast ja toredat eestiaegset hõngu, nagu meie armsal sammastega puitmajal pakkuda on. Mänguline on see nimi ka. Tore sõnamäng, mille väljaütlemisega on esialgu mõnusat pusimist. Nüüdseks on selle nimega juba jõutud harjuda ja meie muuseumist on üht-teist ikka kuuldud, aga kui veel mõni aeg tagasi jutuks tuli, et töötame Muuseumis Miia-Milla-Manda, siis tõusid vestluskaaslase kulmud imestusest kõrgele ja meie saime võimaluse oma töökohast pikemalt rääkida.

Missioon, visioon ja väärtused

Need kolm tähtsat asja said välja mõeldud kohe muuseumi rajamise käigus koos kogu meeskonnaga, kes selleks ajaks tööle oli võetud. 2009. aasta kevadel oli meid neli-muuseumijuht Tanel Veeremaa ja kolm muuseumipedagoogi: Maarja Kõuts, Eva Luureja Galina Koroljova. Tookord saigi ühiste arutelude ja mõttetalgute tulemusena paberile pandud järgmised suunad ja eesmärgid.

Missioon

Muuseumi Miia-Milla-Manda missiooniks on luua 3–11-aastaste lastega peredele ja sama vanuserühmaga tegelevatele haridusasutustele kvaliteetset ja inspireerivat keskkonda, arendamaks lastes läbi mängu ning muuseumitundide elutervete väärtushinnangute, sotsiaalsete oskuste ja kultuurihuvi kujunemist.

Visioon

Muuseum Miia-Milla-Manda on aastal 2015 iga Eestimaal elava ja välisturistina Tallinna külastava lastega pere esmane valik kvaliteetse vaba aja sisustamist ja harivat meelelahutust pakkuva kohana. Eesti haridusmaastikul oleme üks kvaliteetseimat mitteformaalset haridust pakkuvat asutus, kus viiakse haridusprogramme läbi kuuel päeval nädalas.

Väärtused, mis Muuseumis Miia-Milla-Manda on tähtsal kohal:

Lastesõbralikkus – MMMM ekspositsioon on kujundatud lastepäraselt ja huvitavalt. Muuseumikohvikus pakutav on lastele meelepärane, kuid samas tervislik. Muuseumitöötajad on professionaalid, kes on oma igapäevatöös positiivsed ja lastele suunanäitajad.

Kvaliteetsus - kogu tegevus majas on eelnevalt põhjalikult läbi mõeldud ja ette valmistatud.

Sõbralikkus kaastöötajate vastu – kollektiivis suhtutakse üksteisesse austusega ja lugupidamisega. Konfliktid lahendatakse vesteldes.

Sõbralikkus külastajate vastu - igasse majja sisenevasse inimesse suhtutakse kui potentsiaalsesse külastajasse ja meie hea nime edasikandjasse.

Koostöö – kõik MMMM töötajad teevad omavahel koostööd, samuti tehakse koostööd teiste muuseumide ja asutustega. Koos jõuame rohkem!

Muuseumi Miia-Milla-Manda püüab olla:

Lastesõbralik

Kodune, õdus, hubane

Perekeskne

Turvaline

Inspireeriv, huvitekitav

Loovust arendav

Väärtusi õpetav

Püsiväärtusi rõhutav

Interaktiivne

Häid emotsioone pakkuv

Uute teadmistega rikastav

Eluks vajalikke oskusi harjutav, sotsiaalseid oskusi arendav

Muuseumi mõistet avardav

Need tookord sõnastatud mõtted pole õnneks jäänud sahtlipõhja tolmuks, vaid on tuttavad kõigile meie töötajatele. Iga uus töötaja saab tööle asudes infokausta, milles on esimesena ära toodud meie missioon, visioon ja väärtused.

Käesoleva töö kirjutamise käigus vaatasime oma nüüdseks juba uuenenud ja suurenenud kollektiiviga need tähtsad märksõnad veelkord üle. Esialgu palusime kolleegidel lihtsalt panna kirja kolm kõige tähtsamat väärtust, mis meie muuseum kindlasti endas kannab, ilma et oleksime eelnevalt kirjapandud väärtusi üle lugenud. Enamasti mainiti inimestevahelist head läbisaamist ja koostööd, pere- ja lapsesõbralikkust ning väärtuste edasi andmist. Uue mõistena toodi välja pühendumus – st. põhjalikkus ja maksimaalne panustamine oma tegemistesse ehk armastusega tehtud töö. Leiti, et võib-olla on pühendumus isegi parem mõiste väljendamaks eelnevalt kvaliteetsusena sõnastatud väärtust. Muus osas oldi üksmeelselt kõige kolm aastat tagasi eesmärgiks seatuga nõus.

Arutasime ühiselt, kus meie väärtused avalduvad. Kas ja kus paistavad need ilusad sõnad, mis kolm aastat tagasi kirja on pandud, ka tegelikkuses meie muuseumi igapäevaelus välja?

Saagu siin järgnevalt ära toodud peamised meie väärtuste kandjad, nii nagu me ise muuseumitöötajatena neid oleme osanud näha. Kahjuks pole me sellel teemal jõudnud teha laiemat uuringut muuseumi külastajate seas. Kas meie väärtused ka neile nii välja paistavad, nagu meie ise seda sooviksime? Võib-olla on meie nägemused erinevad. Ehk jaksame edaspidi ka selle põneva ja vajaliku võrdluse ette võtta ning uurida, kas ning kui palju meie püüdlused vilja kannavad.

MEIE VÄÄRTUS ON MEIE INIMESED

Meie majas töötab tõesti väga tore kollektiiv. Kokku on saanud tublid, töökad, hakkajad ja hoolivad inimesed, kes oskavad koostööd teha.

Meid on kokku 12: juhataja, kolm muuseumipedagoogi, kolm giid-järelvaatajat, koristaja, kolm kohvikutöötajat, kassatöötaja. Suvekuudeks lisandub meeskonda kolmeteistkümmeski liige – veel üks kohvikutöötaja.

Kuna töö käib meil paljuski graafikute alusel, siis kõik korraga ei ole me peaaegu kunagi majas. Sellest hoolimata on meil õnnestunud säilitada ühtsustunne.

Kuna meie meeskond on väike, siis peame sageli enda kanda võtma väga erinevaid tööloike. Nii on muuseumipedagoogid vahel hoopis piletimüüjaks või kohvikutöötajaks, giid-järelvaatajad ja isegi kassatöötaja osalevad haridusprogrammide läbiviimises ning ka juhatajal on aeg-ajalt tarvis pörandaid pühkida.

Maja siseinfo aitavad kursis olla iganädalased koosolekud, kus vaadatakse eelseisva nädala ülesanded koos üle, jagatakse rõõme ja muresid, arutatakse jooksvaid küsimusi. See on meeskonna toimimise jaoks ülioluline, et kasvõi kord nädalas võetaks aega ühiselt laua taha istuda ja kuulata, mis teistel teksil ning saada võimalus enda tegemistest infot jagada. Peame maja maine huvides oluliseks, et kõik töötajad oleksid majas toimuvast ning vastuvõetud otsustest ühtmoodi informeeritud ning valmis ühtmoodi õiget infot majast välja andma või soovijaid vähemalt täpse info valdajani juhatama. Iga koosoleku kohta väljastatakse ka e-posti teel kõigile töötajatele memo.

Kord aastas viib juhataja kõigi töötajatega läbi arenguveestlused. See on muuhulgas võimalus läbi mõelda oma tegevused ja jälgida, kas meie isiklikud eesmärgid ja muuseumi suunad kattuvad.

Kevadel on meil tavaliselt üks nn suurpuhastuspäev, kus aitame koristajal kogu kollektiiviga maja viimsedki nurgad läikima lüüa. Ekspositsiooniruumidest töökabinettideni välja.

Oleme aeg-ajalt teinud toredaid ühiseid väljasõite. Oleme käinud külas teistes muuseumides – Haapsalus Iloni Imedemaal, Tartus Mänguasjamuuseumis, AHHA Teaduskeskuses ja mujal. Ekstreemseim ühine ettevõtmine on senini olnud ilmselt sukeldumine – käisime instruktorite abiga Äntu järve põhja uudistamas. Probleemiks on meil muidugi nende ühiste väljasõitude ajastamine. Ainus päev, mil me kõik koos kuhugi minna saame, on esmaspäev. Siis on muuseum suletud. Graafikuga töötajad peavad aga sel juhul ohverdama väljasõiduks oma vaba päeva. Kuid alati on meie väljasõitudele oodatud ka töötajate pereliikmed, nii et vahel on meie ühised seiklused hoopis toredaks võimaluseks kogu perega vahvalt vaba päeva veeta.

Ka ühised jõulupeod on meil traditsiooniks saanud. Sinna on samuti kõik perekondadega oodatud.

Ära märkimist leiavad alati ka inimeste isiklikud tähtpäevad – sünnipäevad, pulmad, koolilõpetamised. Ükskord on isegi juhtunud, et otsisime oma muuseumisse üheks päevaks asendustöötajad teistest filiaalidest, et saaksime üheskoos kolleegi pulmapeol osaleda.

Hea läbisaamine ja meeldiv õhkkond töö on efektiivse töö võtmeks. Loomulikult tuleb igas meeskonnas ette ka arusaamatusi ja erimeelsusi, aga need on meil seni alati üksteist ära kuulates lahendada suudetud.

Pisut kinnitust, et meie tööõhkkond tõesti hea on, saime 2012. aasta kevadel, osaledes Sotsiaalministeeriumi ja Äripäeva korraldatud pere-ja töötajasõbraliku ettevõtte konkursil, kus Muuseum Mii-Milla-Manda pälvis 52 ettevõtte seas peresõbralikkuse arvestuses neljanda koha.

Kuidas oma töötajatele tunnustust jagada? Mis neid motiveeriks oma head tööd jätkama? Kuidas anda inimestele teada, et nad tõesti on meie väärtus? Tore töökeskkond on muidugi suur motivaator, kuid kas sellest alati piisab? Kultuurivaldkonnas on palgad väikesed, meie muuseum pole selles osas erand. Tublisid, andekaid ja edasipüüdlikke inimesi meie palgad kinni ei suuda hoida.

Oleme Tallinna Linnamuuseumi kolleegide seas püüdnud levitada ideed, et võiksime kord aastas oma asutuse sees tublimaid töötajaid esile tõsta, aukirja ja väikese meenega tänada. Parimaid töötajaid võiksid aidata välja selgitada kolleegid ise, tehes ettepanekuid filiaalijuhtidele, kes omakorda otsustaksid, keda esiletoodutest sel või teisel korral ära märkida. Kahjuks ei ole see idee seni veel üksmeelset heakskiitu leidnud.

Koostöö

Üheks olulisemaks väärtuseks meie majas on koostöö. Ja seda mitte ainult meie meeskonnaliikmete endi vahel, vaid ajapikku on meie muuseum saanud endale hulgaliselt häid koostööpartnereid, kes annavad oma tegevusega suure panuse meie muuseumi väärtuste edasikandmise. Meie majas teevad beebidele huviringe Loovustuba ja Lastemuusika. Linnalaagrit aitavad meil sisustada Nukufilmi Lastestudio ja kino Artis. Meil on haridusprogrammide ning ekspositsiooni väljatöötamise juures abiks olnud palju toredaid õpetajaid. Koostööpartneritest võib veel esile tuua Tantsuteatri Zick, Nõmme Loodusmaja, Iloni Imedemaa, Tartu Mänguasjamuuseumi. Üheskoos jõuame rohkem.

Koostöö edendamine Tallinna Linnamuuseumi enda filiaalide vahel on ka meie filiaali südameasjaks võetud. Meie eestvedamisel saavad alates eelmisest õppeaastast regulaarselt kord kuus kokku kõigi Tallinna Linnamuuseumi filiaalide haridustöötajad, et plaanida ühiseid ettevõtmisi haridusprogrammide reklaamimisest ühiste linnalaagriteni välja.

Koostööpartnerite parem tunnustamine ja tänamine on aga jälle üks läbimõtlemist vajav punkt. Kas piisab nende meelespidamisest, saates neile jõulude ajal e-kaardi või võiks nende väärtuslikkust meie silmis kuidagi erilisemalt esile tõsta. Ehk on tore nende auks kord aastas väike tänuüritus korraldada?

MEIE VÄÄRTUS ON MEIE TEGEVUSED

Haridusprogrammid ja väärtusõpetus

Meie haridusprogrammid on koolidele ja lasteaedadele abiks eelkõige just väärtusõpetuse ja –kasvatuse alal.

Esmalt me veidi pelgasime, kas koolidel ja lasteaedadel on huvi meie muuseumi sõpruse teemaliste haridusprogrammide vastu. On ju koolist või lasteaiast väljatuleku eelduseks hariv ja kasulik õppekäik. Kunstimuuseumis õpib laps kunsti, loodusmuuseumis saab ta looduse teemadel targemaks, kirjanike muuseumides teevad lapsed tutvust eesti keele ja kirjandusega ... Meie „sõprus“ tundus meile endile esialgu teiste muuseumide tõsiste valdkondade kõrval veidi liiga abstraktne. Kartsime, et ehk on väärtustest rääkimine asi, mida õpetajad eelistavad kooliseinte vahel muude tegemiste käigus lihtsama vaevaga ära lahendada.

Õnneks aga olid meie kartused alusetud. Algusest peale on koolid ja lasteaiad meie muuseumi haridusprogrammide vastu suurt huvi tundnud. Mitmed õpetajad on haridusprogramme broneerides rääkinud, et nende klassil/rühmal on just vaja omavahelise läbisaamise ja sõpruse üle mõtiskleda. Õpetajad on ka arvamusel, et just väljaspool tavapärast koolikeskkonda on nende teemade üle parem arutada ning eriti teretulnud on õpetajate meelest asjaolu, et lastele räägib sõprusest, hoolimisest, üksteisega arvestamisest muuseumipedagoog – keegi uus ja huvitav täiskasvanud inimene. Õpetajale on suureks toeks, kui tema ikka ja jälle lastele üle korratud teadmisi kinnistatakse ka mujal. Ja muidugi on eriti vahva, kui seda tehakse mängulises ja lastele lõbusas võtmes, huvipakkavas muuseumikeskkonnas.

Järjest enam on õppeasutustes ka teadlikult väärtusõpetuse ja -kasvatusega tegelema hakatud. Meil on rõõm olla õpetajatele selles osas toeks ja abiks.

Hea meel on tõdeda, et väga paljud lasterühmad külastavad meid õppeaasta jooksul mitu korda. Meil on pakkuda väga lai valik haridusprogramme, millest enamik puudutabki sõprust, hoolimist, üksteise märkamist. Kuid oleme sõpruse teemat käsitletud ka laiemalt, rääkides loodusest kui inimese sõbrast ning muuseumist kui vanade asjade sõbrast.

Vt lisa 1: Muuseumi Miia-Milla-Manda haridusprogrammide valik 2011/2012 õppeaastal.

Väga tore tunnustus ning kinnitus, et oleme õiget asja ajamas, oli Kultuuriministeeriumi poolt välja antud Muuseumide Aastaauhind muuseumihariduse edendaja 2011, mille pälvis meie muuseumipedagoog Maarja Kõuts haridusprogrammi „Väikesed sõprusesõlmed“ eest.

Vt lisa 2: Muuseumitunni „Väikesed sõprusesõlmed“ kirjeldus.

Omamoodi heaks kvaliteedinäitajaks meie tegemistele on ka see, et 2012. aasta kevadel käivitus meil pilootprojekt koostöös Eesti Politseiga. Nimelt toetab Eesti Politsei meie haridusprogrammi „Erinev on eriline“ läbiviimist koolides. Tegu on kiusamisevastase ennetustööga. Lapsed saavad haridusprogrammi käigus läbi vahvate mänguliste tegevuste ise kogeda, mis tunne on olla teistest pikem, mis tunne on kanda prille, mis tunne on karkude abil liikuda jne. Ikka mõistmaks, et teistest erine mine pole kiusamist väärt, vaid erinevus teeb need inimesed hoopis eriliseks, kordumatuks, väärtuslikuks. Oleme seda muuseumitundi juba mõnda aega muuseumis kohapeal pakkunud, kuid alati pole koolidel võimalust ja ressursi muuseumisse tulla. Miks siis mitte minna ise kooli!

Oma tegevuse tulevikuplaanid oleme järjest teadlikumalt sidunudki väärtusõpetusega. Interaktiivse teemamuuseumina on meil plaan kogu oma ekspositsiooni ja sellest lähtuvalt ka tegevusi (haridusprogramme, töötubasid jm) aeg-ajalt muuta – võtta sõpruse asemel käsile mõni muu teema. Kindlasti saavad need uued teemad olema ka väärtuste- ja eetikapõhised. Leiame, et järjest enam teadmiste, majandusele, infole ja tarbimisele suunatud ühiskond vajab tasakaaluks nõ "pehmeteks väärtusteks" nimetatud teemade käsitlemist. Eestis on järjest enam väga kvaliteetseid ja harivaid teadusalaseid interaktiivseid ekspositsioone (AHHAA Teaduskeskus, Energiakeskus, Jääaja Keskus jne). Meie oma väärtuspõhiste teemadega oleme neile heaks täienduseks. Kui teaduskeskuses õpib laps näiteks, kuidas raketti ehitada, siis meie muuseumis mõtleb ta, kuidas selle teadmisega inimkonnale kahju asemel kasu tuua.

Väärtusõpetust kätkevad endas suuremal või vähemal määral ka kõik meie teised hariduslike ettevõtmiste programmid, mida lisaks muuseumitundidele pakume:

- koolivaheaja linnalaagrid
- huvialastuudiod
- teemapäevad
- töötoad
- sünnipäevapeod
- suuremad sündmused (lastekaitsepäev, muuseumiöö jm)

Pereväärtused

Üks oluline valdkond, mida meie muuseum oma tegevustega lisaks muudele väärtuspõhiste teemadele edendada püüab, on pereväärtused.

Püüame ärgitada lapsevanemaid veetma oma lastega üheskoos kvaliteetaega. Lapsed vajavad, et nende vanemad võtaksid aega, et nendega koos mängida, avastada, rõõmustada, lustida, õppida, et märgata nende edusamme, kiita nende osavust, jagada nende vaimustust.

Paraku on argimured ja pidev kiirustamine paljudelt lapsevanematelt röövinud oskuse oma lapsega tegeleda ja temaga koosolemist nautida. Seda on märgata ka meie muuseumis. Ikka püütakse leida võimalust laps lihtsalt muuseumiuksest sisse lükata ja ise oma tähtsate asjatoimetuste juurde joosta. Meie muuseumis on nõue, et kui laps pole veel kooliealine, peab tal olema täiskasvanud saatja. See reegel on oluline nii lapse turvalisuse huvides kui ka muuseumiekspositsiooni terveks jäämise tarvis. Kahjuks on aga olnud juhus, kus oleme pidanud teavitama politseid, sest ema jättis oma kaheaastase lapse meile üksinda muuseumisse.

Kõige paremini õpib laps muuseumis just perekülastuse käigus. See on situatsioon, kus ühe lapse kohta on muuseumis kõige rohkem täiskasvanud inimesi. Lapsel tekib kindlasti külastuse käigus küsimusi. Kui laps on muuseumis koos klassikaaslastega, ei saa ta nendele

küsimustele nii kergesti vastust. Lapsi on palju, puudu võib jääda julgusest, tähelepanust või ajast. Kuid kui lapse kõrval on tema lähedane täiskasvanu, siis julgeb laps oma küsimusi esitada ja saab nendele ka koheselt vastuseid.

Oma ekspositsiooniga püüame olla peredele toeks väärtustest rääkimisel. Küllastuse käigus saab lapsevanem oma lapsele jutustada nt enda lapsepõlve sõpradest. Mida koos tehti, mida lapsevanem sõpruse juures oluliseks peab jne. Need on teemad, millest kodus ei pruugi olla mahti vestelda. Muuseumis võib meenuda mõni tore seik, millest muidu poleks meeleski lapsele kõneleda.

Meil on selles osas veel palju ära teha. Kuidas selgitada lapsevanemale, et me pole pelgalt lastele mõeldud mängutuba, vaid hindamatu võimalus ja abivahend lapse kasvatamise juures? Kuidas üldse jõuda lapsevanemani?

Üheks võimaluseks võib pidada meie perehommikuid. Iga kuu teisel laupäeval oleme kutsunud peresid, kus kasvamas 5 – 11-aastased lapsed, osalema meie perehommikutel. Eesmärgiks on pakkuda eakohast ja harivat tegevust kõigile pereliikmetele. Hea põhjus terve perega muuseumisse tulla. Lapsevanematele toimuvad laste kasvatamise ja muude pereelu küsimustega seotud loengud. Lapsed osalevad samal ajal meie haridusprogrammides. Hiljem saavad pered koos meie muuseumi ekspositsioonis aega veeta.

Vt lisa 3: Valik toimunud perehommikute teemasid.

Tuleb nentida aga, et perehommikutel osalevad just need tublimad lapsevanemad, kes nagunii oma lastega rohkem tegelevad ja nendega koosolemise tähtsusest aru saavad. Kuidas jõuda oma sõnumiga probleemsemate lapsevanemateni? See on seni lahendamata küsimus. Kuid on siiski asju, mida saaksime ise ära teha. Selgitada oma põhimõtteid kodulehel, luues nt eraldi nõuannete rubriigi lapsevanemale muuseumi küllastamiseks. Varustada lapsevanemaid muuseumis abistava õppematerjaliga, mis suunaks lapsevanemat märkama, millele muuseumiküllastuse käigus koos lapsega erilist tähelepanu pöörata. Mõelda ekspositsiooni luues ka rohkem täiskasvanud küllastaja peale, et täiskasvanul endal oleks muuseumist rohkem eakohaseid põnevaid teadmisi kaasa saada.

MEIE VÄÄRTUS ON MEIE MAJA

Maja ajalugu

Muuseum Miia-Milla-Manda asub majas, mis ehitati aastatel 1936 – 1937 Alar Kotli ja Villem Seidra projekti järgi Kadrioru Lastepargi peahooneks. Maja on kohe algusest peale mõeldud lastele. Oma aja kohta väga uuendusliku laste vaba aja kompleksi rajas Riigiparkide Valitsus, mille juhatajaks oli toonase riigivanema Konstantin Pätsi vend Peeter Päts. Eesti Spordi Keskliidu eestvedamisel said lapsed siin asjatundlike juhendajate käe all sisukalt vaba aega veeta. Peahoone ees asunud basseinides viidi läbi ujumistreeninguid, mänguväljakutel tegeldi pallimängude ning rütmikaga. Lisaks said lapsed osaleda laulutundides ning õppida tundma loodust ja kodumaa ajalugu. Aeg-ajalt võeti ette matkasid Tallinna lähiümbrusse. Peahoone suures einelauasaalis oli üles seatud hinnaline kinoaparatuur. Hoones paiknesid veel riietus- ja pesemisruumid, mängude ja spordivahendite panipaigad, töökabinetid ning ametikorterid.

Nõukogude ajal kasutas siinseid ruume spordikool. Jalgrattasõit, ujumine, pallimängud, iluvõimlemine, suusatamine – see on vaid väike loetelu aladest, mida lapsed siin läbi aegade on harrastanud.

Aastatel 1953–1962 asus selles majas ka Tallinna Linna Mererajooni TSN TK IV Raamatukogu, mille käsutuses oli väike, vaid 14 m² suurune tuba.

Hoone oli Reet Kriegeri 1978. aastal loodud legendaarse sportantsuklubi “Palestra” kauaaegne treeningupaik.

Aja jooksul Lastepargi rajatised amortiseerusid. Kõrvalhooned, basseinid ja tribüünid lammutati. Kaalumisel oli ka peahoone lammutamine. Õnneks võeti suure miljöö- ja arhitektuuriväärtusega hoone siiski 2003. aastal muinsuskaitse alla.

2007. aastal alustati Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti toetusel hoone renoveerimist. 25. septembril 2009. aastal avati siin Tallinna Linnamuuseumi uus filiaal, Muuseum Miia-Milla-Manda. Taas on lapsed sellesse majja väga teretunud.

Seega on meie maja olnud läbi aegade laste jaoks üks tõeliselt vahva, heade mälestustega seotud paik. See maja on oma olemasoluga rõõmustanud juba nelja põlvkonda. See tõsiasi annab meie majale iseenesest juba omaette väärtuse. Meie maja pole mitte ainult arhitektuuri- või miljööväärtuslik objekt, vaid ka heade mälestuste kandja. Helge lapsepõlve võrdpilt väga paljude inimeste jaoks. Seega ka omal moel põlvkondade ühendusliili.

Oleme jõudumööda kogunud majaga seotud isikute mälestusi ja loonud nendega häid kontakte. 2012. aasta juunis tähistasime maja 75. sünnipäeva. Sel puhul toimus meie majas ja hoovis nädala jagu erinevaid ettevõtmisi, mille hulgas leidis aset ka meenutuspäev, kus said sõna maja endised kasvandikud ja töötajad.

Koostöös Tantsuteatriga Zick valmis maja sünnipäevaks ka südamlük tantsulavastus maja ajaloost, mida kanti ette muuseumi maja ees hoovis.

Oleme loonud oma maja loost ka ühe haridusprogrammi. Samuti on meie ekspositsioonis fotod maja endisaegsetest tegemistest. Pöörame seeläbi laste tähelepanu vanade majade väärtusele üldisemalt. Säästlik renoveerimine ja taaskasutus on teemad, mida meie muuseumikeskkond võimaldab edukalt lastele edasi anda.

Sisekujundus

Kohe muuseumisse sisenedes on märgata, et meie majja on eriliselt oodatud just lastega pered. Muuseumi Miia-Milla-Manda värvikireva ja rõõmsa sisekujunduse autor on Maile Grünberg, kes tegi sealjuures koostööd meie muuseumitöötajatega.

Tänu hoolikalt läbimõeldud sisekujundusele saavad meie majas ennast mugavalt tunda ka kõige pisemad külalised. Esemed paiknevad lastele sobivas kõrguses. Üks WC on spetsiaalselt lastele mõeldud väikese potiga ja lapse jaoks parajasse kõrgusse sätitud kraanikausi ning peegliga.

Kohvikus ja muuseumitornis oleme laste jaoks paigaldanud spetsiaalsed astmestikud, et lapse nägemisulatus poleks lühikese kasvu tõttu piiratud.

Olemas on mähkimislaud.

Ei puudu ka kaldtee ratastooliga majja pääsemiseks ning nõuetekohane inva-WC.

Infot edastavad teated on selges ning loetava šriftis ja sõbralikus võtmes, mõned neist on riimuvad salmikesed. Nt kohvikus mustade nõude kandiku juures:

Vaata kas sul peale sööki kasvanud on jõud,

kas sa suudad ise tuua siia MUSTAD NÕUD.

Lisaks sellele, et külastaja tunneb end kohe majja astudes teretulnuna, aitab esteetiline ja maitsekas keskkond lapses ilumeelt arendada ja väärtustada.

Ekspositsioon

Muuseumi sõpruse teemaline ekspositsioon on hoolega läbi mõeldud muuseumitöötajate endi poolt. Abiks meie ideedele kena vormi leidmisel oli Maile Grünberg.

2009. a. veebruaris asusid tööle muuseumijuht Tanel Veeremaa ja muuseumipedagoog Maarja Kõuts- praeguse ekspositsiooni kuraatorid. Tänuväärse eeltöö olid ära teinud Tallinna Linnamuuseumi teiste filiaalide pedagoogid. Nende mõtted olid lõpliku lahenduse inspiratsiooniks ja tiivustajaks.

Ekspositsiooni ettevalmistustöösse kaasasid muuseumitöötajad nii lastepsühholoogid, õpetajad kui ka meie peamise sihtrühma – lapsed ise.

Ülesanne rääkida muuseumiekspositsiooni kaudu sõprusest osutus väga keeruliseks. Kõigepealt saime lastepsühholoogide abiga selgeks, et alles meie peamise sihtrühma vanem aste – u 10 - 11-aastane laps mõistab sõprust nii, nagu täiskasvanu sellest aru saab. Enne seda pole sõprus lapse jaoks selline väärtus, mille kestvusse ja hoidmisse laps oskaks või peaks oluliseks panustada. Lapse jaoks on sõber igaüks, kes temaga hetkel, siin ja praegu mängib. Homme ei pruugi tänane mängukaaslane enam tema sõber olla. Järgmisel päeval on lapsel juba uus sõber ja muretu mäng võib jätkuda. Kuid ometi ei tähenda see, et sõprust kui väärtust ei võiks juba maast madalast lapsele selgitama hakata.

Kuidas aga panna muuseumiekspositsioon lihtsalt ja lapsele arusaadavalt sõprusest kõnelema? Milliseid käegakatsutavaid esemeid kasutada, andmaks edasi midagi, mida tegelikkuses katsuda ega päris lõpuni kirjeldadagi ei saa?

Lahendus on lugudes, mis räägivad sõprusest. Inspireerituna Miia-Milla-Manda raamatust kirjutasime ise lühikesi lugusid Miia-Milla-Mandast, tema suhetest sõpradega ja tema toredatest ettevõtmistest.

Vt. lisa 4: Valik ekspositsioonitekste.

Nende lugudega ongi seotud ka ekspositsioonis leiduvad esemed. Suur kellakapp ärgitab sõbra jaoks aega leidma, kuldaväärt sõnad aaretekirstus meenutavad sõpruse olulisust ja hinnalisust, üksildane rannapall jutustab sõprade kaotamisest jne. Sõpruse mõistet käsitlesime oma ekspositsioonis mitme nurga alt. Lisaks Miia-Milla-Manda toale ning sõprade toale, mis keskenduvad peamiselt inimestevahelistele suhetele on meil ka tuba nimega "Sõber muuseum", mis võimaldab rääkida muuseumist kui vanade asjade ja ajaloo huviliste inimeste sõbrast, ning "Sõber loodus", kus saame rääkida loodusest kui inimese hoidmist väärt sõbrast.

Iga toa sissepääsu juures on ka selgitav ja abistav tekst vastava toa ekspositsiooni kohta. Seal on lühidalt kirjas, milliseid tahke sõpruse teemast selles toas käsitletakse, millele seal tegutsedes mõelda ja tähelepanu pöörata.

Loomulikult pole lapsel endal lihtsa mängulusti sees enamasti mahti ega huvi seintel olevate tekstidega tutvuda. Kuid lapsevanem saab tema tähelepanu nendele lugudele juhtida ja temaga tegevuse käigus sõpruse teemat kasvõi põgusalt käsitleda. Lastele lood meeldivad. Nad on nõus neid huviga mängimise vahepeal kuulama, kui vanem neid ette loeb.

Kõik tekstid on neljas keeles: eesti, vene, soome ja inglise.

Ekspositsioonis olevad esemed on ühtlasi ka meetoodiliseks vahendiks muuseumipedagoogidele haridusprogrammide läbiviimiseks.

Tuleb tunnistada, et tavakülastajal on meie muuseumi ekspositsioonist sõpruse teema ülesleidmisega raskusi. Need külastajad, kes osalevad meie haridusprogrammides (peamiselt lasteaia- ja koolilapsed) saavad läbi juhendatud tegevuste rohkem sõpruse teemasse süüvida. Tegime kord ühe väikese külastajauuringu, kus muuhulgas küsisime, kas külastaja teab, mis teemat meie muuseumi ekspositsioon käsitleb. 30 vastanust teadsid vaid 2 inimest, et muuseum räägib sõprusest. Siin on meil nüüd mõtteainet, kuidas järgnevat ekspositsiooni nõnda üles ehitada, et ka tavakülastaja koheselt paremini mõistaks, millest jutt käib.

Kui veel lõpetuseks meie ekspositsioonist midagi eriti väärtuslikku esile tuua, siis oleme uhked oma nn rääkivate esemete üle. Meie muuseumis mõistab prügikast viisakalt lapsi prügi eest tänada ning vanaaegne nukk, sulg ja kell räägivad oma muuseumisse sattumise lugu. Lisaks saab kuulata vanade triikraudade omavahelist muhedat vestlust. Laps, kelle

jaoks tekstide lugemine osutub muuseumis ülejõu käivaks, kuulab hea meelega esemete juttu ja saab jälle endalegi märkamatult targemaks.

Vanad enda lugu jutustavad esemed on pärit Tallinna Linnamuuseumi kogudest. Need on ühed vähestest asjadest, mida meie muuseumis katsuda ei saa. Nad on turvaliselt klaasi taha paigutatud.

Meie muuseumis peab laps ennast mugavalt ja turvaliselt tundma. Üldjoontes kehtib meil reegel, et kõike, millele saab takistamatult käed külge panna, võibki katsuda. Kõik see, mida puutada ei tohi, peab muuseumis niimoodi eksponeeritud olema, et seda polegi võimalik katsuda. Nii ei pane me oma küllastajat ebamugavasse olukorda, kus ta teadmatusest midagi keelatud teeb.

Veel on ühed meie ekspositsiooni vaieldamatud lemmikud meie arvutimängud. Need on ka loomulikult sõpruseemalised ning spetsiaalselt meie muuseumi jaoks tehtud. Välja mõtlesime nad koostöös firmaga Ecwador. Tänapäeva lapse jaoks on arvutimaailm tuttav ja huvipakkuv. Meie kasutame seda huvi ära oma sõnumi edastamiseks. Nii saab laps meil arvutimänge mängides mõelda, kuidas sõbraga erinevates olukordades käituda, olla tähelepanelik kadunud sõprade otsimisel, avastada erinevatest rahvustest sõpru või hoopis teha lähemat sõprust loodusega.

Muuseumi Miia-Milla-Manda ekspositsioon „Sõprus“ pälvis Kultuuriministeeriumi poolt auhinna Muuseumirott 2010. Meie ekspositsiooni hinnati professionaalselt kujundatuks ja atraktiivseks, võimaldades vahetut suhtlust sihtgrupiga läbi mängu ja haridusprogrammide.

KOKKUVÕTE

On igati kasulik mõelda aeg-ajalt uuesti, värske pilguga oma väärtuste ja koos sellega ka missiooni peale. Käesolev töö on selleks hea põhjuse andnud ja meid selleks ärgitanud. Usume, et siia kirja pandud mõtted ei täida mitte ainult konkursil osalemise eesmärki, vaid et käesolev materjal aitab ka meie endi tööd oma väärtuste edendamise ja hoidmise vallas õigel kursil hoida. Nii mõnigi mõte sai selgemaks mõeldud. On väga tore, et need mõtted said ka kirja pandud. Lahtikirjutamine aitab mõtteid selgena hoida ja tervel meeskonnal neist ühtmoodi aru saada. Tehtud kirjatöö on hea näiteks meie tulevastele uutele meeskonnaliikmetele lugemiseks, et nemadki meie väärtuste osas meiega kaasa mõtelda võiksid.

Meil on meie suured väärtused, mida tasub hoida. Meie inimesed, meie ühine töö väärtusõpetuse ja muuseumihariduse edendamise alal ning meie maja koos oma väärtusliku sisuga. Selleks, et need väärtused kestaksid ja neist võimalikult paljudele kasu oleks, peame üheskoos veel nii mõndagi ära tegema.

Paneme siinkohal kokkuvõtvalt kirja mõned selle töö käigus välja tulnud ideed, mis aitaksid meie muuseumi eesmärkide täitmisele ja väärtuste arendamisele kaasa:

- Viia läbi külastajateuuring, selgitamaks välja, kas meie maja väärtused on neile ära tuntavad. Kas nad märkavad meie organisatsioonis samu väärtusi, mis me ise oluliseks peame. Vastavalt tulemusele saame siis ehk oma tööd korrigeerida.
- Mõelda välja kõige paremini toimiv viis tunnustamiseks ja premeerimaks oma tublisid inimesi.
- Mõelda, kuidas saaksime oma koostööpartnereid paremini tunnustada ja tänada.
- Paigutada kodulehele abistavat ja selgitavat materjali lapsevanematele, et teavitada neid selgemini sellest, kui võrd hea keskkond on meie muuseum lapse arendamiseks ja kui võrd oluline on, et lapsevanem oleks muuseumikülastuse käigus lapsega kaasas.
- Varustada lapsevanemaid muuseumis abistava õppematerjaliga, mis suunaks lapsevanemat märkama, millele muuseumikülastuse käigus koos lapsega erilist tähelepanu pöörata.
- Mõelda ekspositsiooni luues ka rohkem täiskasvanud külastaja peale, et täiskasvanu leiaks endale muuseumis rohkem eakohaseid põnevaid teadmisi ja tegevusi.
- Püüda ekspositsiooni luues käsitletavat teemat võimalikult selgelt esitada. Nii et ka muuseumi tavakülastaja saaks kohe aru, millest muuseum räägib.
- Luua hea side Tartu Ülikooli eetikakeskusega, et ühise nõu ja abiga väärtusõpetust ja –kasvatust koos edendada võiksime.

Sai terve hulk tegemist vajavaid töid, mis loodetavasti meie tubli meeskonna ühisel jõul ka tehtud saavad!

Koolidele (vanus 7 – 11)

Sõpruse sõlmed

Koos lastega sõlmitakse tunni käigus lahti mitu keerulist sõpruse teemalist küsimusesõlme. Kuidas sõpru leida? Millest koosneb sõprus? Kuidas sõbraga ära leppida? Mis tunne on sõpra kaotada? Kuidas sõprust hoida? Milline sõber mina olen? Sõlmi aitab lahti harutada lugu Miia-Milla-Mandast ja tema sõbrast. Tõsise mõttetöö vahele on pigitud lustakad teemakohased mängud.

Muuseumitunni toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba.

Kestus: 45 min

Asjad ja ametid

Ühe muuseumitunni jooksul külastatakse nii vürtspoodi, postkontorit, kellasepaäri, fotograafi ateljeed kui õmblustöökoda. Töölehtedel olevate ülesannete lahendamise käigus saavad lapsed ennast erinevates ametites vajaminevates oskustes proovile panna. Erinevad ametid nõuavad erinevaid oskusi. Oskustest üksi jääb aga väheks – vaja on ka häid töövahendeid. Esemed on seega inimese suured abimehed. Mõtleme ka sellele, mis saab vanadest asjadest. Kas alati peab asju ära viskama? Muuseum on vanade asjade sõber. Aga ometi ei mahu kõik vanad asjad muuseumidesse. Kuidas oma asju hoida nii, et nad liiga kiiresti ei vananeks ja katki ei läheks?

Muuseumitunni toimumise ruum: Sõber muuseum

Kestus: 45 min

Sõber loodus

Loodus on inimese suur sõber. Sõpra tahame tunda ja hoida. Mida loodus meile annab? Mida meie saame looduse heaks teha? Näitlike vahendite ja mängude abil räägime prügi sorteerimisest, energia ja vee säästmisest ning taaskasutusest. Lisaks teeme lastega ühe vahva loodussõbraliku meisterduse.

Muuseumitunni toimumise ruum: Sõber loodus ja Tee ise!

Kestus: 45 min

Koostöö võlujõud (maikuu/ juuni algus)

Maja, kus Muuseum Miia-Milla-Manda asub, on läbi aegade olnud kohaks, kus lapsed saavad sporti teha. Seda, et terves kehas on terve vaim, teavad lapsed kindlasti ka tänapäeval. Seepärast pakub see muuseumitund võimalust end veidi värskes õhus liigutada. Koos tehakse läbi liikumismängud, mis kõik nõuavad üksteise sõbralikku tuge ja head meeskonnatööd. Mängud illustreerivad väga hästi seda, kuidas ka argielus võib koostöös peituda imeline võlujõud, mille abil keerulisena näivad ülesanded hõlpsalt lahendatud saavad. Ülesanne, millega me üksi hakkama ei saa, võib sõbraga koos tehes hoopis lihtsamini lahenduse leida. Tunni teises pooles saavad lapsed muuseumis vanu fotosid uurides teada, milliseid spordialasid on selles ajaloolises majas ja maja ümbruses harrastatud. Nii mitmeski spordialas on samuti koostöö võlujõud see, mis kuldse medalini viib. Nii saavad kõik tublid tunnis osalenudki ise kogeda, mis tunne on säravat medalit ja võidu karikat enda käes hoida.

Tund lõpeb piknikuga pargis.

Muuseumitunni toimumise ruum: Muuseumi Miia-Milla-Manda majaesine, Sõprade tuba

Kestus: 45 min + piknik

Jõulutund (6. – 16. dets. 2011)

Rändame koos lastega läbi terve jõuluaja. Advendist kolmekuningapäevani. Läbi vahvate ülesannete, mängude ja praktiliste tegevuste räägime, mis on jõuluaeg. Millised traditsioonid ja kombes selle aja juurde kuuluvad ja kust need pärinevad. Püüame ka mõelda, mis tekitab meis endis seda päris õiget jõulutunnet, ilma milleta jõulud ei olekski jõulud.

Muuseumitunni kestus: 45 min

Igal sõbral oma pill

Orkestris mängides peavad pillimehed väga tähelepanelikult üksteist kuulama ja üksteisega arvestama. Muidu ei kõla orkestrimäng ilusasti kokku. Muuseumitunnis saavad lapsedki seda üksteisega arvestavat kokkumängu võlu proovida. Kuid esmalt tuleb pillimeestel endale ise pillid meisterdada. Tunnijuhi abiga valmivadki saladuslikud sahinapillid ja reipad rütmipillid, mille abil hiljem teistele muuseumiküllastajatele üks vahva lugu ette mängitakse.

Muuseumitunni toimumise ruum: Tee ise!, Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

Sõbrapäeva muuseumitund (7. – 17. veebr. 2012)

Sõbrapäeval pöörame koos lastega erilist tähelepanu sõprusele. Otsime muuseumi ekspositsioonist teiste laste mõtteid sõprusest ning mõtleme, mida tähendab sõprus meie jaoks. Koos meisterdame tunni käigus sõbrale vahva kallistuse.

Kestus: 45 min

Erinev on erinev!

Maailmas on väga erinevaid inimesi – on pikkasid, on paksusid, on aeglaseid, on vaeseid, on priilikandjaid, on kõiksugu erinevate rahvuste esindajaid. Miks on nii, et seda, kes teistest erineb, hakatakse kergesti kiusama ja norima? Kas erinevus võib inimese teha hoopis eriliseks? Lähenevame tõsiselt kiusamise teemale lõbusas võtmes ja püüame mänguliste tegevuste abil märgata teistest erinevates inimestes erilisust ning positiivseid väärtusi.

Muuseumitunni toimumise ruumid: Sõprade tuba, Tee ise!

Kestus: 1h

Kestus: 50 min

Sõpra märgates

Muuseumitunnis rännates on kõige olulisem tähele panna oma kaaslasi. Kas keegi vajab julgustust, võib-olla on lühem kaaslane jäänud teiste seljataha, keegi lõi põlve ära, sõber ei saanud aru, kuhu tuleb minna, kuidas mahtuda ümber pisikese aaretekirstu... Lastel on vaja teha koostööd, sest muidu mäng ei õnnestu. Kõike seda, kuidas lapsed üksteist märkavad ja aitavad, aga ka seda, kui hoopis kiuslikus välja lööb, jälgib õpetaja, kes maalib õhupallile vastavalt punaseid lilli või kurbi nägusid. Tunni lõpus vaatame õhupalli üle.

Muuseumitunni toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

Tantsulavastus “Sina ja mina ja kõik keda teame...” (14. – 16. märts 2012)

Koos kahe tantsijaga uurime, kuidas luua sõprust ja seda hoida. Lapsed õpivad tantsulavastuse kaudu tundma iseennast ja ümbritsevat maailma ning saavad paremaks sõbraks ka teatri ja tantsuga.

Toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

UUS! Sõber muuseum

Teeme tutvust muuseumiga. Muuseum Miia-Milla-Manda oma mängulise ekspositsiooniga on ideaalne paik avara muuseumimaailmaga lähema sõpruse sõlmimiseks. Miks on muuseumid olemas? Mis on muuseumide ülesandeks? Kes muuseumides töötavad? Loo viis väikest muuseumi, kus lapsed saavad ise proovida kogu- ja varahoidja, teaduri ning muuseumipedagoogi ameteid. Koos külastame üksteise muuseume ja saame seeläbi mitmes valdkonnas targemaks. Muuseumit ei tasu peljata. Muuseum on heaks sõbraks nii inimestele, kes muuseumit külastades teadmiste ja kogemuste võrra rikkamaks saavad, kui ka esemetele, mida muuseum kogub, hoiab ja uurib.

Toimumise koht: Sõber muuseumi tuba

Kestus: 45 min

UUS! Maja lugu

Lapsed kohtuvad vana muuseumimajaga, kes räägib neile oma loo. Muuseumitunni käigus pöörame tähelepanu vanade majade väärtusele. Meie muuseumimaja loo näitel puudutame ka ehituskunsti teemat üldisemalt. Lastele arusaadavas võtmes ja rohkete mänguliste tegevuste abil tutvume mõistetega *arhitektuur, arhitekt, miljööväärtus, säästlik renoveerimine, muinsuskaitse jne*. Uurime millest, kuidas ja mis otstarbel maju ehitatakse ja kuidas neid hoitakse.

Toimumise koht: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 50 min

UUS! Mida näevad puud?

Tunnis tutvume erinevate puudega, vaatleme puude lehti ja vilju ning uurime, missugused puud kasvavad Kadrioru pargis. Räägime puude tähtsusest meie elus ja sellest, kuidas meie saame neile abiks olla! Läbi mänguliste tegevuste muutume ise puudeks ja jälgime puude kõrguselt meid ümbritsevat põnevat elu. Kindlasti saame seeläbi tuttavaks ka nii mõnegi muu pargielanikuga!

Toimumise ruumid: Sõber loodus, Sõprade tuba

Kestus: 45 min

Lasteaedadele (vanus 3 – 7)

Väikesed sõpruse sõlmed

Koos lastega sõlmitakse tunni käigus lahti mitu keerulist sõpruse teemalist küsimusesõlme. Kuidas sõpru leida? Millest koosneb sõprus? Kuidas oma asju sõbraga jagada? Kuidas sõbraga ära leppida? Sõlmi aitab lahti harutada lugu Miia-Milla-Mandast ja tema sõpradest. Lustakad teemakohased mängud vahelduvad tõsise mõttetööga.

Muuseumitunni toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

Asjad ja ametid

Miia-Milla-Manda tädi kirjutab, et tuleb talle külla. Miia-Milla-Manda teeb tädiga kohtumiseks ettevalmistusi. Ühe muuseumitunni jooksul külastatakse nii vürtsipoodi, postkontorit, kellasepäri, fotograafi ateljeed kui õmblustöökoda. Töölehtedel olevate ülesannete lahendamise käigus saavad lapsed ennast erinevates ametites vajaminevates oskustes proovile panna. Erinevad ametid nõuavad erinevaid oskusi. Oskustest üksi jääb aga väheks – vaja on ka häid töövahendeid. Esemel on seega inimese suured abimehed. Mõtleme ka sellele, mis saab vanadest asjadest. Kas alati peab asju ära viskama? Muuseum on vanade asjade sõber. Aga ometi ei mahu kõik vanad asjad muuseumidesse. Kuidas oma asju hoida nii, et nad liiga kiiresti ei vananeks ja katki ei läheks?

Muuseumitunni toimumise ruum: Sõber muuseum

Kestus: 45 min

Sõber loodus

Loodus on inimese suur sõber. Sõpra tahame tunda ja hoida. Mida loodus meile annab? Mida meie saame looduse heaks teha? Näitlike vahendite ja mängude abil räägime prügi sorteerimisest, energia ja vee säästmisest ning taaskasutusest. Lisaks teeme üheskoos vahva loodussõbraliku meisterduse.

Muuseumitunni toimumise ruum: Sõber loodus ja Tee ise!

Kestus: 45 min

Jõulutund „7 heategu“ (6. – 16. dets. 2011)

Jõulud on imede aeg. Jõulud on ka aeg, mil teineteist meeles peetakse ja aidatakse. Päkapihud on tegelased, kes sellel ajal eriti rõõmu teevad. Kuidas? Aga kas päkapikud võivad ka inimesi aidata? Proovime ise päkapikud olla ja aidata Miia-Milla-Manda perel jõuludeks ettevalmistusi teha.

Muuseumitunni kestus: 45 min

Igal sõbral oma pill

Orkestris mängides peavad pillimehed väga tähelepanelikult üksteist kuulama ja üksteisega arvestama. Muidu ei kõla orkestrimäng ilusasti kokku. Muuseumitunnis saavad lapsedki seda üksteisega arvestavat kokkumängu võlu proovida. Kuid esmalt tuleb pillimeestel endale ise pillid meisterdada. Tunnijuhi abiga valmivadki saladuslikud sahinapillid ja reipad rütmipillid, mille abil hiljem teistele muuseumiküllastajatele üks vahva lugu ette mängitakse.

Muuseumitunni toimumise ruum: Tee ise!, Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

Sõbrapäeva muuseumitund (7. – 17. veebr. 2011)

Sõbranädalal pöörame koos lastega erilist tähelepanu sõprusele. Sõbrapäeva haldjas kutsub meid endaga kaasa, et sõbrapäevaks ettevalmistusi teha ja inimestele rõõmu valmistada ning aidata neil seeläbi südamed soojaks teha.

Kestus: 45 min

Koostöö võlujõud (maikuu/ juuni algus)

Maja, kus Muuseum Miia-Milla-Manda asub, on läbi aegade olnud kohaks, kus lapsed saavad sporti teha. Seda, et terves kehas on terve vaim, teavad lapsed kindlasti ka tänapäeval. Seepärast pakub see muuseumitund võimalust end veidi värskes õhus liigutada. Koos tehakse läbi liikumismängud, mis kõik nõuavad üksteise sõbralikku tuge ja head meeskonnatööd. Mängud illustreerivad väga hästi seda, kuidas ka argielus võib koostöös peituda imeline võlujõud, mille abil keerulisena näivad ülesanded hõlpsalt lahendatud saavad. Ülesanne, millega me üksi hakkama ei saa, võib sõbraga koos tehes hoopis lihtsamini lahenduse leida. Tunni teises pooles saavad lapsed muuseumis vanu fotosid uurides teada, milliseid spordialasid on selles ajaloolises majas ja maja ümbruses harrastatud. Nii mitmeski spordialas on samuti koostöö võlujõud see, mis kuldse medalini viib. Nii saavad kõik tublid tunnis osalenudki ise kogeda, mis tunne on säravat medalit ja võidu karikat enda käes hoida.

Tund lõpeb piknikuga pargis.

Muuseumitunni toimumise ruum: Muuseumi Miia-Milla-Manda majaesine, Sõprade tuba

Kestus: 45 min + piknik

Tähtedega sõbraks

Meil on vahva tähetorn, kus saab ka päeval tähti vaadata ja tähtkujudega tutvust teha. Muuseumitunnis kuuleme legende tähtkujude tekke kohta ning arutame, millised on need säravad täpikesed taevas tegelikult. Iga laps saab päris oma tähtkuju välja mõelda ja sellele nime anda. Tähti on mitmesuguseid, on neid, mis säravad taevas ja neid, mis paberil. Muuseumitunnis tutvume mõlematega. Lapsed otsivad Sõprade ja Sõber looduse tuppa peitunud trükitähti. Koos teeme kindlaks, milliste tähtedega on tegu, ning lahendame ära ka sõnasaladuse.

Muuseumitunni toimumise ruumid: torn, Sõber loodus, Sõprade tuba

Kestus: 50 min

Sõpra märgates

Muuseumitunnis rännates on kõige olulisem tähele panna oma kaaslasi. Kas keegi vajab julgustust, võib-olla on lühem kaaslane jäänud teiste seljataha, keegi löi põlve ära, sõber ei saanud aru, kuhu tuleb minna, kuidas mahtuda ümber pisikese aaretekirstu... Lastel on vaja teha koostööd, sest muidu mäng ei õnnestu. Kõike seda, kuidas lapsed üksteist märkavad ja aitavad, aga ka seda, kui hoopis kiuslikus välja lööb, jälgib õpetaja, kes maalib õhupallile vastavalt punaseid lilli või kurbi nägusid. Tunni lõpus vaatame õhupalli üle.

Muuseumitunni toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

Tantsulavastus “Sina ja mina ja kõik keda teame...” (14. – 16. märts 2012)

Koos kahe tantsijaga uurime, kuidas luua sõprust ja seda hoida. Lapsed õpivad oma tantsulavastuse kaudu tundma iseennast ja ümbritsevat maailma ning saavad paremaks sõbraks ka teatri ja tantsuga.

Toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 45 min

UUS! Sõbrad puud.

Mis on see, milleta poleks metsa olemas? Õige, ilma puudeta! Puud on metsas väga olulised, aga puud on tähtsad ka meie jaoks! Saame nendega sõpradeks! Vaatleme puude lehti ja vilju ning tutvume nende nimedega! Läbi mänguliste tegevuste muutume ise puudeks ja jälgime meid ümbritsevat huvitavat elu. Kohtume orava ja lindudega!

Toimumise ruumid: Sõber loodus, Sõprade tuba

Kestus: 45 min

UUS! Mängime kodu

„Mängime kodu“ on uus muuseumitund, mille teemaks on perekond. Kodu mängimine on lastele juba varases eas meelismänguks. Mängime seda ka muuseumis! Erinevaid perekonnaliikmeid kehastades lahendavad lapsed ülesandeid. Ülesanded on loomulikult need, millega ema, isa, õde, vend aga ka vanaisa ja vanaema igapäevaselt kokku puutuvad. Kas lapsed üldse teavad, milline on nende roll ja ülesanne perekonnas? Koos leiame sellele vastuse!

Muuseumitunni toimumise ruum: Miia-Milla-Manda tuba

Kestus: 50 minutit

Lisa 2: Haridusprogrammi „Väikesed sõprusesõlmed“ kirjeldus

Muuseumi Miia-Milla-Manda muuseumitund lastele vanuses 3 -7

september 2009

koostaja: Maarja Kõuts

Muuseumitund „VÄIKESED SÕPRUSESÕLMED“

Koos lastega sõlmitakse tunni käigus lahti mitu keerulist sõpruseemalist küsimusesõlme. Kuidas sõpru leida? Millest koosneb sõprus? Kuidas oma asju sõbraga jagada? Kuidas sõbraga ära leppida? Sõlmi aitab lahti harutada lugu Miia-Milla-Mandast ja tema sõpradest. Lustakad teemakohased mängud vahelduvad tõsise mõttetöoga.

Muuseumitunni kestus: 45 min

Muuseumitunnis kasutatakse järgmisi ruume: fuajee, Miia-Milla-Manda tuba

Abivahendid lisaks ekspositsioonile: sõlmedega köis, küsimusesildid sõlmede juures, pehmed suured täheklotsid, mängutekk, retseptileht, Jänese kostüüm, nukud (Miia-Milla-Manda, Salme, Villu).

1. Sissejuhatus. Fuajees.

Tunnijuht küsib, kas lapsed teavad, mis koht see on, kuhu nad sattunud on. Muuseum Miia-Milla-Manda. Siin muuseumis räägivad kõik asjad „Sõprusest“. Täna saame tuttavaks ka Miia-Milla-Mandaga. Meie tund toimubki tema toas. Sissejuhatuseks võib seletada ka Miia-Milla-Manda toa lugu: seal on asjad ja esemed, mis Miia-Milla-Manda kujutlustes on muutunud natukene tavalistest esemetest suuremaks. Tunnijuht räägib lastele pisut, mis neid Miia-Milla-Manda toas ees ootab ja milliseid esemeid nad seal näha võivad. Laste ohjeldamiseks võib mainida, et mõnda last tabab Miia-Milla-Manda tupp sattudes mängupalavik. See avaldub selles, et lapse silmad hakkavad vilama ja ta tahab tormata kõigi asjade juurde korraga. Meie katsume siia ruumi siseneda nii, et meid mängupalavik ei nakataks. Istume kõigepealt suurtele täheklotsidele ja siis saame juba rahulikult asju järgemööda vaadata.

2. Sõbraks saamine. Miia-Milla-Manda toas. Lapsed istuvad täheklotsidel. Tunnijuht katsub laste otsaesistelt järele, et neil kellelgi mängupalavikku pole. Siis saab kenasti tunniga edasi minna. Algab väike sissejuhatav nukuteater.

Lugu sellest, kuidas Miia-Milla-Manda endale sõbrad leidis.

Elas kord üks väike tüdruk, täpselt sama vana kui teie. Tema nimi oli Maria-Miralda-Amanda, aga kõik kutsusid teda lihtsalt Miia-Milla-Mandaks... jne.

Nukud kummardavad ja tunnijuht võtab loo kokku, et nõnda neist kolmest sõbrad saidki ja enamasti jõudsid nad iga kord siiski kokkuleppele, mida koos mängida. Neil oli üheskoos lõbus. Proovime meie ka siin täna sõbralikult ja rõõmsalt hakkama saada. Ja kohe varsti läheme me ühele põnevale teekonnale.

Tunnijuht pöörab laste tähelepanu mööda tuba looklevale kollasele nööri. See nöör saab meile täna teejuhiks ja selle nööri sees on mõned sõlmed. Lahendamata küsimused on ju ka justkui sõlmed. Neid küsimusi tuleb koos arutada ja nii saame ka sõlme lahti harutada.

Tunnijuht palub nüüd kellelgi laste seast ette lugeda esimese küsimuse:

1. Küsimusesõlm. Kuidas sõpru leida?

Siinkohal saavad lapsed sõna. Lühidalt arutatakse, kuidas uued tutvused tekivad. Kuidas saadakse sõpru? Mismoodi on viisakas uue sõbraga tutvust teha? Kas lapsed ikka teavad kõigi oma sõprade nimesid? Kui on veidi lastel rääkida lastud, siis harutatakse koos sõlm lahti ja liigutakse edasi.

- Teatri ees maas. Tekiga nimemäng „Ütle sõbra nimi“. Sõprus saab alguse sellest, et küsitakse üksteise nimesid. Teie olete juba omavahel tuttavad, aga vaatame, kui hästi te oma sõprade nimesid ikkagi tunnete.

Kaks võistkonda. Võistkondade vahel hoitakse tekki (teiseks hoidjaks võib paluda õpetaja, siis saavad kõik lapsed mängus osaleda). Mõlemad võistkonnad valivad ühe võistleja, kes seisab tekile kõige lähemale, näoga teki poole. Kui tekk alla lastakse, peavad nägudega vastamisi seisvad võistkonna esindajad kiiresti üksteise nime ütleva. Kaotaja läheb võitja võistkonda üle. Mängu korratakse u 5 korda ja vaadatakse kumb võistkond rohkem punkte ja punktidega koos ka uusi liikmeid endale saab.

Mängu lõppedes kutsub tunnijuht lapsed rongisõitu tegema. Tunnijuht on vedur ja lapsed on vagunid. Koos liigutakse mööda nööri edasi. Nöör teeb tiiru suure nukumaja alt läbi. Tunnijuht laseb kõigil lastel nukumajast läbi pugeda ja koos jõutakse suure supikausi juurde.

- 3. Sõbrad omavahel.** Supikausi ümber istudes. Tunnijuht küsib, kas lapsed panid tähele, mis siin nukumajas oli. Õige! Telefon. Kui õige helistaks ühele sõbrale. Aga see sõber on üsna arg ja ta julgeb ainult siis tulla, kui lapsed on vait ja vagusi ja istuvad rahulikult paigal. Tunnijuht helistab telefoniga sõbrale ja kutsub ta välja mängima. Teises otsas vastab salapärane sõber. Aga ta ei reeda, kes ta on. Küsib, kes helistab ja lubab siis tulla, kui kõik on hästi vaikselt ja keegi pahandust ei tee. Lepitakse kokku, et kohtutakse suure supikausi juures. Lapsed peavad tunnijuhile lubama, et nad on hästi tasa. Siis tulebki salajane sõber välja. Selgub, et tegu on jänesega, kes ronib oma elupaigast – suurest kingipakist välja. Tutvustab ennast. Küsib, millega lapsed tegelevad. Lapsed vastavad, et räägivad sõprusest ja otsivad sõpruse sõlmi, mida lahti harutada. Jänes leiab küsimusesõlme ja loeb ette.

2. Küsimusesõlm: Millest sõprus koosneb?

- Sõpruse supi keetmine. Jänes ütleb, et tema teab, millest sõprus koosneb. Tema teeb iga päev endale sõpruse suppi. Ta palub lastel püsti tõusta ja koos tunnijuhiga ulatavad nad igale lapsele ühe supi koostisosa. Millest koosneb tavaline supp? Aga millest võiks koosneda sõpruse supp? Ilmselt mitte kaalikast, kartulist, porgandist ja lihapallidest. Kõik mõtlevad, mida võiks üks hea sõprus sisaldada. Jänes võib abiks olla. Nii paneb iga laps järgemööda oma koostisosa supi sisse. (supilusikatäis päikest, peotäis rõõmu, kümme lille jne.) Kui keegi mainib armastust, võib jänes tähelepanu osutada ka roosa köögi riivilil olevale maitseainetopsile, millele armastus peale kirjutatud on. Õpetajal palub jänes olla koka õpilane. Panna talle müts pähe ja lasta sündiv retsept üles kirjutada. Pärast jääb lasteaia seinale muuseumiskäigust meeldiv mälestus.

Kui supp keedetud, saab ka sõlme lahti harutada ja jälle rongis edasi liikuda.

- Jänese kodu piilumine. Jännes lubab igal lapsel oma kodu piiluda. Lapsed sõidavad rongisõiduga jänese maja juurest läbi ja piiluvad mööda minnes jänese majja sisse. Jännes ise lehvitab ja teatab, et tal on vaja nüüd onu Aksli sünnipäevale minna. Ja siis liigutakse rongis edasi auto juurde.
- 4. Sõpruse hoidmine. Auto juures ringis.** Kõik seisavad ringis auto ümber. Tunnijuht räägib loo.

Ükskord sai Villu vanematelt kingituseks imeilusa punase mänguauto. See oli selline auto, kuhu sai sisse istuda. Miia-Milla-Manda nägi õues Villut autoga mängimas ja Villu võttis ta kohe meelsasti mängu. Nad sõitsid koos autoga ja ei märganudki, et nende mängu vaatas pealt nukker Salme. Tema oleks ka hirmsasti tahtnud nendega mängida, aga teda jäeti mängust välja, sest teda ei märgatud.

Tunnijuht uurib, et mis lapsed arvavad, mis tunne neil Salme asemel oleks ja mida nemad teeksid sellises olukorras? Mida Miia-Milla-Manda ja Villu võiksid teha?

Kas teid võetakse alati mängu? Kas teie sõbrad märkavad teid? Aga kas teie märkate võtta mängu kõiki oma sõpru, kes teiega koos mängida tahaksid?

Sõidame nüüd rongiga edasi suure rannapalli juurde – mängima märkamise mängu.

- Märkamisemäng. KES ON PUUDU? – Kas meie märkame sõpru endi kõrval? Mängijad seisavad ringis ümber üksildase rannapalli, silmad kinni. Seljaga rannapalli poole. Mängujuht valib samal ajal kellegi, kes peidab ennast rannapalli sisse. Mängujuhi märguande peale teevad mängijad silmad lahti. Mängujuht valib kellegi, kes peab võimalikult kiiresti ära arvama, kes on puudu/ peidus rannapalli sees. Rannapalli võib katta tekiga, et august kohe last näha poleks.

Siis kogunetakse jälle rongi peale. Kuid enne, kui rong saab sõita edasi läbi tunneli, peavad lapsed ära lahendama kolmanda küsimusesõlme.

3. Küsimusesõlm: Kuidas sõbraga asju jagada.

Lapsed loevad küsimust ja avaldavad arvamust. Tunnijuht näitab lastele üht ilusat mänguasja ja näitleb, et ta on kade laps, kes on võtnud oma mänguasja lasteaeda kaasa, aga ei taha seda kellegagi jagada. Kas sellel lapsel on endal lõbus ja hea? Aga kui ta jagaks lahkelt oma mänguasja ka teiste lastega ja nad mängiksid koos, kas siis oleks tal endal ka lõbusam?

Kui küsimusesõlm on lahti arutatud, liigutakse edasi.

- Kõik roomavad läbi tunneli ja jõuavad uuesti kuubikutele istuma. Kui aega on üle, siis võib pehmetest täheklotsidest tunnijuhi abiga tähti üle korrates panna kokku sõna „SÕBER“.

5. Kokkuvõte. Kõik istuvad kuubikutel.

Miia-Milla-Manda õppis täna koos teiega kohe mitut asja. Ta sai teada, et on viisakas ennast tutvustada, kui uue sõbra leiad. Ja siis ta sai veel teada, kuidas sõpruse suppi keeta. Ja seda õppis ka, et sõpru peab märkama ja mõtlema, kuidas nemad ennast tunnevad, kui mina midagi teen. Sõpradega tuleb arvestada. Miia-Milla-Manda koos Villuga palusid ka Salme käest vabandust, et nad teda autoga mängima ei märganud kutsuda. Nüüd on nad ära leppinud ja püüavad üksteise vastu tähelepanelikumad olla. Kas teie lapsed olete ka üksteise vastu head ja tähelepanelikud? (J

Nüüd on lastel veel veidi aega mängida Miia-Milla-Manda toas kõige sellega, millega hing ihaldab.

Lisa 3: Valik toimunud perehommikute loenguteemasid

- Mare Mürsepp „Kuidas tõsta lapse lugemishuvi?“
- Margit Pärn „Kodune esmaabi lapsele.“
- Marek Strandberg „Säästliku eluviisi võimalikkusest.“
- Küllike Lillestik „Kuidas hoida paarisuhet?“
- Tanel Veeremaa „Võimalusterohke muuseum.“
- Maili Vesiko-Liinev „Kuidas meelitada laps raamatu juurde?“
- Kalev Pihl „Lapse kasvatamine interneti abil ja mõjul.“
- Marge Eha „Tervislik toitumine lapseas.“
- Kristi Raava „Laps ja tema sõbrad.“
- Maire Sirel „Lapse loomulik liikumine ja toit.“
- Merit Lage „Kiusamine koolis ja lasteaias.“
- Kristi Vinter „Laps ja meedia.“
- Christine Kraas “Lapse psühhoseksuaalne areng.”
- Christina Lään “Laps ja loovus”
- Lada Mehikas “Laps ja lemmikloom.”

MIIA-MILLA-MANDA TUBA

MIIA-MILLA-MANDAL ON OMA TUBA. TEGELIKULT ON SEE ÜSNA PISIKE, AGA MÄNGUDE KÄIGUS VÕIB SELLESSE TUPPA ÄRA MAHTUDA KASVÕI TERVE MAAILM. TAVALISEST KELLAKAPIST VÕIB VÄGA LIHTSALT SAADA KELLATORN JA NUKUMAJA VÕIB KASVADA NII SUUREKS, ET SINNA ON VÕIMALIK ENDALGI SISSE PUGEDA. KÕIK ON MÄNGUS VÕIMALIK.

MÄNGIDES TULEB MIIA-MILLA-MANDAL ALATI KÕIKSUGU VAHVAID MÕTTEID. MÕTELDA ON MÕNUS. PRAEGU MÕTLEB MIIA-MILLA-MANDA OMA TOAS TEGUTSEDES ENAMASTI SÕPRUSE TEEMADEL. KUIDAS SÕPRU LEIDA? KUIDAS OLLA HEA SÕBER? KUIDAS SÕBRAGA ÄRA LEPPIDA, KUI ON TÜLI? MIDA TEHA SIIS, KUI OLED SÕBRA KAOTANUD? NEED ON KÜSIMUSED, MIS MIIA-MILLA-MANDAT HETKEL PAELUVAD. TEMA LEMMIKÄNGUD JA –TEGEVUSED ON KÕIK SÕPRUSETEEMAGA SEOTUD. MIIA-MILLA-MANDA ON TEISTELTKI LASTELT KÜSINUD, MIS NEMAD SÕPRUSE KOHTA ARVAVAD. NEID MÕTTEID VÕIB KA MIIA-MILLA-MANDA TOAST LEIDA.

MIIA-MILLA-MANDA TOAS ON KÕIKSUGU PÕNEVAID ASJU. IGA SUUREMA ESEME JUURES SEINAL ON TORE JUTUKE. SEALT SAAD LUGEDA, MIS ASJAGA ON TEGU. MIIA-MILLA-MANDA ON VALMIS KÕIKE KA SINUGA JAGAMA. SIIN ON PALJU UUDISTAMIST, PUGEMIST, RONIMIST, MÄNGIMIST, LUGEMIST JA MÕTLEMIST. KUI SA OLED SÕBRALIK LAPS, SIIS SAAD SEDA KÕIKE SIIN KOOS TEISTEGA TEHA.

MIIA-MILLA-MANDA TOAS VÕID MÕTELDA:

KUIDAS MINA ENDALE SÕBRAD OLEN LEIDNUD?

MILLINE PEAKS ÜKS TÕELINE SÕBER OLEMA?

MILLISED ON MINU SÕBRAD?

MILLINE SÕBER MA ISE OLEN?

MIKS SÕPRU VAJA ON?

KUIDAS SÕPRUST HOIDA?

KAS SIIN TOAS ON PRAEGU MÕNI TORE LAPS, KELLEGA MA VÕIKSIN SÕBRAKS SAADA?

VEEL PAAR VÄIKEST SOOVITUST KA. MIIA-MILLA-MANDA TOAS ON HOOPIS MUGAVAM OLLA ILMA VÄLISJALANÕUDETA. KES SIIS KÜLLA MINNES IKKA SAAPAD JALGA JÄTAB! JA MIIA-MILLA-MANDA ON VÄGA TÄNULIK, KUI TEMA ASJU NÕNDA KASUTATAKSE, ET NEED KATKI EI LÄHE JA PEALE TARVITAMIST OMALE KOHALE TAGASI PANNAKSE. TOREDAT OLEMIST MIIA-MILLA-MANDA TOAS!

MUREKOHVRID

ÜLDISELT ON MIIA-MILLA-MANDA RÕÕMSAMEELNE TÜDRUK. AGA VAHEL ON TAL HINGEL KA MÕNI MURE. „TORE OLEKS, KUI VÕIKS OMA MURE KIRJA PANNA JA SIIS SELLE MUREKOHVRISSE ÄRA PEITA,“ MÕTLES MIIA-MILLA-MANDA ÜHEL PÄEVAL. NII VÕTTISKI TA KAKS KOHVRI – SUUREMA SUURTE MUREDE JAOKS JA VÄIKSEMA VÄIKESTE MUREPOJUKESTE JAOKS. TA OTSUSTAS, ET NENDEST SAAVAD TEMA MUREKOHVRID, Kuhu ta kõik oma mured tahab ära panna. JA NII KUI TAL MÕNI MURE TEKKIS, KIRJUTAS TA SELLE PABERILE JA POETAS KOHVRI KAANE VAHELT SISSE. MIIA-MILLA-MANDA TUNDIS, ET KUI TA SAI MURE ÄRA PEITA, SIIS MUUTUS SÜDA KOHE JUSTKUI KERGEMAKS!

MIIA-MILLA-MANDA TEAB, ET MITTE AINULT TEMAL POLE MURESID. MURESID ON KÕIGIL INIMESTEL. VAHEL ON KA MIIA-MILLA-MANDA EMA JA ISA ÜSNA MURELIKE NÄGUDEGA. MIIA-MILLA-MANDA LUBAB SIIS NEIL KA OMA MURED MUREKOHVRITESSE POETADA.

PROOVI SINA KA! KIRJUTA OMA MURE PABERILE JA PANE MUREKOHVRISSE. SUUR MURE SUURDE PUNASESSE KOHVRISSSE JA VÄIKE MURE VÄIKESSE ROHELISSE KOHVRISSSE. ÄRA MURETSE! MUREKOHVRID ON KÕVASTI LUKUS, SEALT SEE MURE ENAM SIND KIMBUTAMA EI PÄÄSE. MIIA-MILLA-MANDA TOAS ON KAMIN. KUI KOHVER TÄIS SAAB, SIIS PÕLETAME ME KÕIK NEED MURED SELLES KAMINAS ÄRA.

AGA KUI MURE KOHE KUIDAGI SINU JUUREST ÄRA MINNA EI TAHA, SIIS ON KÕIGE ÕIGEM OMA MUREST KELLELEGI RÄÄKIDA. KOOS ON KERGEM MURELE LAHENDUST LEIDA.